

Μήνυμα του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών κ. Μάρκου

Ἐκκλησία μας, ὡς ἱστορική προέκταση τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ μέσα στὸν χῶρο καὶ στὸν χρόνο, προσλαμβάνει συνεχῶς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμο ὄχι βεβαίως ὡς ἀπλά θεωρητικά ἢ ιδεολογικά σχήματα, ἀλλὰ ὡς σαρκωμένες ἱστορικές πραγματικότητες, ὅπως δηλαδή ὁ ἄνθρωπος ὑπάρχει καὶ ἐξελίσσεται μέσα στὴν ποικιλία τῶν πνευματικῶν του ἀναζητήσεων ἢ τῶν πολιτιστικῶν του παραδόσεων.

Ἰπὸ τὴν ἔννοια αὐτή, ἡ ὅλη λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κατὰ τὴ φύση της, ὡς Σώματος Χριστοῦ, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἀποστολή της, ὡς προσλήψεως στὸ Σῶμα Χριστοῦ ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱερός χῶρος τῆς υπερβάσεως ὄλων τῶν ἐθνικῶν, κοινωνικῶν, πνευματικῶν καὶ ὅποιων ἄλλων διαστάσεων τόσο γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἀποκατάσταση τῆς ὀρθῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, τὸν συνάνθρωπό του καὶ τὸν κόσμο, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς ὄντολογικῆς ἐνότητας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Αὐτὴ ὑπῆρξε πάντοτε ἡ αὐτοσυνειδησία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐκφράσθηκε στὴ θεολογία τῶν μεγάλων Πατέρων της καὶ ὅπως αὐτὴ βιώνεται μὲ μοναδικὴ συνέπεια.

Στὴν ἱστορική της διαδρομὴ ἡ Ἐκκλησία συνάντησε τὸν ἐλληνικὸ-ἐλληνιστικὸ τρόπο σκέψης καὶ ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν ρωμαϊκὸ πολιτισμὸ, ποὺ εἶναι ἐλληνικὸς στὴν οἰκουμενική του διάσταση. Ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας στήριξε καὶ προώθησε τὶς ἄλλες ἐπιστῆμες.

Ἡ καλλιέργεια καὶ προαγωγή τῶν κλασικῶν γραμμάτων ἔχει βαθεῖς καὶ ἰσχυρότατες ρίζες στὴν ἱστορική πορεία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ μοναδικὴ καταξίωση στοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδοξίας, ὄχι μόνο τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ κάθε λαμπρῆς καὶ πηγαίας πτυχῆς τῆς θύραθεν καλλιτεχνικῆς δημιουργικότητας, ἀνέδειξε τὴν Ἐκκλησία μας σὲ σωστικὴ καὶ ἀνακαινιστικὴ κιβωτὸ τῆς κοσμικῆς κλασικῆς παιδείας, γραμματείας καὶ καλλιτεχνικῆς παραδόσεως ἀνὰ τοὺς αἰῶνες.

Στοιχοῦντες σ' αὐτὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴ διακονία, ἡ Ἱερά Μητρόπολη Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν συνδιοργανώνει μὲ τὸ Ἐθνικὸ Ἴδρυμα Ἐρευνῶν Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο γιὰ τὸν ἀεὶμνηστο Χίο Ἀκαδημαϊκὸ Κωνσταντῖνο Ἀμαντο, Καθηγητὴ Βυζαντινῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ὁ Κ. Ἀμαντος ὑπῆρξε ἀκάματος καὶ παραγωγικώτατος ἐρευνητῆς καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ βίου του. Δεν τὸν ἐνδιέφερε νὰ μελετήσῃ ἀπλά τὰ προβλήματα τοῦ παρελθόντος τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, ἀλλὰ, ὅπως ἔγραφε, νὰ ὑπηρετήσῃ «ἐπιστημονικώτερον τὰ ἐπίκαιρα ἐθνικὰ ζητήματα» καὶ νὰ προωθήσῃ τὴ λύση τους. Ὁ Γιῶργος Θεοτοκᾶς ἔγραψε γιὰ τὸν πατριωτισμὸ του ὅτι «πηγάζει ἀπὸ τὴν πλατεῖα καὶ φωτεινὴ ἱστορική του συνείδηση, εἶναι προοδευτικὸς καὶ φιλολαϊκός, ὅπως καὶ ὁ πατριωτισμὸς τοῦ Κοραῆ».

Μὲ τὴ συστηματικὴ μελέτη τῶν πηγῶν καὶ τὴν ἐκδοσὴ ἱστορικῶν, φιλολογικῶν καὶ γλωσσολογικῶν μελετῶν, μὲ τὶς ὁποῖες ἀποδεικνύεται ἡ συνέχεια τῆς ἱστορικῆς πορείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ Κ. Ἀμαντος συνέβαλε στὴ συγκρότηση τῆς ἐθνικῆς μας ἱστοριογραφίας. Γιὰ τὶς ἀρετὲς ποὺ τὸν διέκριναν ὡς πανεπιστημιακὸ δάσκαλο καὶ ὡς ἐπιστήμονα, ἀξίζει νὰ θυμηθοῦμε ὅσα ἔγραψε ὁ Κ. Θ. Δημαρᾶς «... ἡ ἐργασία τοῦ [Ἀμάντου] ἐκαρποφόρησε ὄχι μόνο στὴν ἐπιστῆμη ἀλλὰ καὶ στὶς ψυχὰς τῶν μαθητῶν του... Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ συνέδεσε μαζί του τὸν κόσμο τῶν μαθητῶν του, ἦταν ἡ μεγάλη καὶ συνεχῆς φροντίδα του γι' αὐτούς, ἡ ἀγάπη ποὺ τοὺς ἔδινε, τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὶς πρῶτες ἐπιστημονικὲς ἀπόπειρες. Ἀργότερα καταλάβαμε ὅτι, δίπλα στὸ ἠθικὸ του κύρος, εἴχαμε δεχθεῖ τὴν ἐπίδραση ἐνὸς ἐξόχου ἐπιστημονικοῦ μυαλοῦ καὶ μίας μεθόδου ποὺ εἶναι ἀσφαλῆς καὶ ἀλύγιστη».

Κωνσταντίνος Άμαντος

ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή 6 Μαΐου 2016

18.00: Υποδοχή Συνέδρων

18.30: Χαιρετισμοί

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρών
και Οινουσσών κ. ΜΑΡΚΟΣ

Διευθυντής Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών / Ε.Ι.Ε.,
Καθηγητής κ. ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ Γ. ΚΟΛΙΑΣ

Αντιπεριφερειάρχης Χίου κ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΚΑΡΜΑΤΖΗΣ
Δήμαρχος Χίου κ. ΜΑΝΩΛΗΣ ΒΟΥΡΝΟΥΣ

Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων Ν. Χίου,

Γ. Γρ. Σηλή. Φιλολόγων Χίου κ. ΝΙΚΟΣ Κ. ΧΑΒΙΑΡΑΣ δ.Φ.

Α' Συνεδρία - Ο Κωνσταντίνος Άμαντος ως προσωπικότητα

Πρόεδρος: ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ Γ. ΚΟΛΙΑΣ

19.00: ΑΘΗΝΑ ΚΟΛΙΑ - ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ, Η πολυδιάστατη προσωπικότητα και το πολυσχιδές έργο του Κωνσταντίνου Αμάντου. Μία βιογραφική προσέγγιση

19.20: ΕΥΓΥΧΙΑ Μ. ΒΛΥΣΙΔΟΥ, Οι σπουδές και οι παιδαγωγικές αντιλήψεις του Κωνσταντίνου Αμάντου

19.40: ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΑΚΗΣ, Από τον ερευνητή στον δάσκαλο. Ο Κωνσταντίνος Άμαντος στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1925-1939)

20.00: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Ο Κωνσταντίνος Άμαντος ως μέλος της Ακαδημίας Αθηνών

20.20: Συζήτηση

ΧΙΑΚΑ
ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΤΗΣΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΜΑΝΤΟΥ

ΚΛΗΡΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΧΙΩΙ

Σάββατο 7 Μαΐου 2016

Β' Συνεδρία - Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος ως ιστορικός

Πρόεδρος: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

- 9.00: ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ Κ. ΛΟΥΓΓΗΣ, Η «Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντινὴν Ἱστορίαν» του Κωνσταντίνου Ἀμάντου και η βυζαντινὴ Ἐκκλησία.
Laudatio post mortem critica
- 9.20: ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ Γ. ΚΟΛΙΑΣ, Η «Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους» του Κωνσταντίνου Ἀμάντου στο πλαίσιο της εποχής της. Μία κριτική ανάγνωση
- 9.40: ΒΑΣΙΛΙΚΗ Ν. ΒΛΥΣΙΔΟΥ, Η συμβολὴ του Κωνσταντίνου Ἀμάντου στη μελέτη της Μακεδονικῆς δυναστείας
- 10.00: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΦΑΛΙΕΡΟΥ, Η εικόνα των Οθωμανῶν Τούρκων στο ἔργο του Κωνσταντίνου Ἀμάντου
- 10.20: ΟΛΓΑ ΒΑΣΣΗ, Τα αρχαιολογικά ενδιαφέροντα του Κωνσταντίνου Ἀμάντου και οι μαρτυρίες του για μνημεία της Χίου
- 10.40: Συζήτηση
- 11.00: Διάλειμμα

Γ' Συνεδρία - Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος ως φιλόλογος

Πρόεδρος: Σεβ. Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν και Οἰνουσῶν κ. ΜΑΡΚΟΣ

- 11.20: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Κωνσταντίνος Ἀμάντος και Ἱερά Μονή Σινά
- 11.40: ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΛΑΜΠΑΚΗΣ, Τα φιλολογικά του Κωνσταντίνου Ἀμάντου
- 12.00: ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ, Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος ως γλωσσολόγος
- 12.20: Συζήτηση

13.00-14.00: Επίσκεψη στη Δημόσια Κεντρικὴ Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη Χίου «Κοραῆς»

Δ' Συνεδρία - Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος και ο Νέος Ἑλληνισμός

Πρόεδρος: ΣΤΕΡΙΟΣ ΦΑΣΟΥΛΑΚΗΣ

- 17.30: ΝΑΣΙΑ ΓΙΑΚΩΒΑΚΗ, Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος και οι νεοελληνικὲς ἱστορικὲς ἐρευνες
- 17.50: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, Πῶς ἓνας βυζαντινολόγος συγγράφει Βαλκανικὴ Ἱστορία; Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος για τους βόρειους γείτονές μας
- 18.10: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Η συμβολὴ του Κωνσταντίνου Ἀμάντου στην ἐρευνα για τον Ρήγα Βελεστινλή
- 18.30: ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΠΟΥΛΥΒΙΟΥ, Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος και η Κύπρος: μία «προσωπικὴ υποχρέωσις» και οι πηλοῦσιοι καρποί της
- 18.50: Συζήτηση
- 19.10: Διάλειμμα

Ε' Συνεδρία - Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος ως ενεργὸς πολίτης

Πρόεδρος: ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ Κ. ΛΟΥΓΓΗΣ

- 19.30: ΜΙΧΑΛΗΣ ΒΑΡΛΑΣ, Η Χίος ως πνευματικὴ πατρίδα του Κωνσταντίνου Ἀμάντου
- 19.50: ΕΥΗ ΨΑΡΡΟΥ, Το ἄγνωστο ἀρχεῖο του Κωνσταντίνου Ἀμάντου στη Βιβλιοθήκη Χίου
- 20.10: ΝΙΚΟΣ Κ. ΧΑΒΙΑΡΑΣ, Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος και το περιοδικό *Χιακὴ Ἐπιθεώρησις*
- 20.30: ΣΤΕΡΙΟΣ ΦΑΣΟΥΛΑΚΗΣ, *Μεταξὺ σφύρας και ἄχμονος.*
Ο Κωνσταντίνος Ἀμάντος στο στόχαστρο διασταυρούμενων πυρῶν
- 20.50: Συζήτηση
- 21.10: Συμπεράσματα

Κυριακὴ 8 Μαΐου 2016

- 09.00 Ζυφιάς, Θεία Λειτουργία και ἀρχιερατικὸ τρισάγιο μπροστά στην προτομὴ του Κ. Ἀμάντου. Επίσκεψη στη Νέα Μονή, ξενάγηση ἀπὸ την κα ΟΛΓΑ ΒΑΣΣΗ, ἀρχαιολόγο και προϊσταμένη 3ης ΕΒΑ.
- 15.30:

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

ΑΘΗΝΑ | Η πολυδιάστατη προσωπικότητα και το
ΚΟΛΙΑ-ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ | πολυσχιδές έργο του Κωνσταντίνου Αμάντου.
Μία βιογραφική προσέγγιση

Οποιος ερευνά την προσωπικότητα και το έργο του Κωνσταντίνου Αμάντου συναντά πολύ συχνά στον Τύπο της εποχής τον χαρακτηρισμό του ως «λογίου». Πράγματι, ο όρος «λόγιος» αποδίδει επακριβώς τη μία πλευρά της προσωπικότητας του Αμάντου: υπήρξε άνθρωπος με ιδιαίτερη μόρφωση και εξαιρετική πνευματική δραστηριότητα. Η άλλη πλευρά – εξίσου πολύ σημαντική – της προσωπικότητάς του αναφέρεται στο χαρακτηρισμό του «συνειδητοποιημένου πολίτη», που ενδιαφέρεται για τα κοινά και προσπαθεί να προσφέρει διαρκώς σε αυτά. Μία σύντομη παρουσίαση της ζωής και του έργου του Κωνσταντίνου Αμάντου θα επιτρέψει να φανούν εναργώς οι δύο αυτές πλευρές του πνευματικού ανδρός.

Ο Αμαντος με το ερευνητικό και συγγραφικό του έργο έθεσε στερεές βάσεις για την εμπέδωση και ανάπτυξη της μελέτης της βυζαντινής περιόδου. Την αρχή είχε κάνει ο δάσκαλός του Σπ. Λάμπρος, όμως ο Αμαντος προχώρησε στη συγκεκριμενοποίηση της επιστημονικής μεθόδου που όφειλε να εφαρμόζεται στην έρευνα της ιστορικής περιόδου την οποία καλύπτει η βυζαντινή αυτοκρατορία, όπως αποδεικνύεται από τα βιβλία και τα πολυάριθμα άρθρα του. Το έργο του συνέχισε πλειάδα μαθητών του, για τους οποίους υπήρξε δάσκαλος με προσωπικό ενδιαφέρον και φροντίδα για την επιστημονική τους εξέλιξη, όπως ήταν για παράδειγμα οι Κ.Θ. Δημαράς, Γ. Κόλιας, Ν. Κοντολέων, Κ. Ρωμαίος, Κ. Σπυριδάκης, Κ. Τρυπάνης, Ν. Τωμαδάκης, Μ. Χατζηδάκης κ.ά. Οι περισσότεροι από αυτούς αποτέλεσαν τον πρώτο πυρήνα Ελλήνων βυζαντινολόγων, που στελέχωσαν Πανεπιστήμια στην Ελλάδα και το εξωτερικό, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των βυζαντινών σπουδών.

Πέραν της βυζαντινής ιστορίας, ο Αμαντος υπήρξε άοκνος ερευνητής σε πλήθος άλλους τομείς των ανθρωπιστικών επιστημών (ιστορία της Οθωμανικής κυριαρχίας στον ελλαδικό χώρο, φιλολογία, γλωσσολογία, εκπαίδευση, κοινωνική ανθρωπολογία). Συγχρόνως υπήρξε και ενεργός πολίτης, χωρίς όμως ανάμειξη στην πολιτική.

Σε έγγραφα και σημειώσεις από το τμήμα του προσωπικού του αρχείου, που ο Αμαντος είχε κληροδοτήσει στον καθηγητή Γ. Κόλια, επισημάνθηκαν κάποια νέα στοιχεία. Με βάση ορισμένα από τα στοιχεία αυτά (σε συνδυασμό και με άλλα που εντοπίστηκαν στο ευρισκόμενο στη Βιβλιοθήκη «Κοραής» της Χίου τμήμα του αρχείου του) θα φωτισθούν περισσότερο κάποιες πτυχές των ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων του Αμάντου και θα εξετασθούν υπό το πρίσμα των σημαντικών ιστορικών εξελίξεων, οι οποίες σημειώθηκαν στην Ελλάδα και τον ευρύτερο βαλκανικό και μικρασιατικό χώρο και βίωσε ο ίδιος.

ΕΥΤΥΧΙΑ Μ. | Οι σπουδές και οι παιδαγωγικές αντιλήψεις
ΒΛΥΣΙΔΟΥ | του Κωνσταντίνου Αμάντου

Ο Κωνσταντίνος Αμαντος, απόφοιτος του Γυμνασίου της Χίου, σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Βερολίνου και του Μονάχου, το 1899-1903, ως υπότροφος του Πρωίειου Κληροδοτήματος. Το 1903, έγινε διδάκτορας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Μονάχου και το 1904, για ένα εξάμηνο, βρέθηκε στην Ιταλία για να συγκεντρώσει υλικό για την ιστορία της Χίου. Σύμφωνα με τον όρο του Κληροδοτήματος ότι οι υπότροφοι, μετά τις σπουδές τους, έπρεπε να διδάξουν στο Γυμνάσιο της Χίου, ο Αμαντος δίδαξε στη Χίο από το 1904 μέχρι το 1911.

Ο Αμαντος πίστευε ακράδαντα στην αξία της μελέτης του παρελθόντος, ως βασικής προϋπόθεσης της εθνικής αναγέννησης.

Ως παιδαγωγός και δάσκαλος διαμόρφωσε ένα σύστημα παιδαγωγικών αντιλήψεων εθνικού και ανθρωπιστικού χαρακτήρα. Θεωρούσε μείζον παιδαγωγικό ζήτημα την εκπλήρωση των υποχρεώ-

σεων της πολιτείας προς τους νέους. Ο Άμαντος δεν αρκέστηκε σε θεωρίες γενικού χαρακτήρα. Υπήρξε ρεαλιστής όσον αφορά στις απόψεις του για τον ρόλο που καλείται να διαδραματίσει στην ελληνική κοινωνία η εκπαίδευση. Θεωρούσε ως βασικούς άξονές της την επαγγελματική εκπαίδευση, τη μόρφωση των λαϊκών στρωμάτων και την ηθική εκπαίδευση.

Επίσης, ο Άμαντος προέβαλλε και τόνιζε τη σπουδαιότητα της μόρφωσης των κοριτσιών, τα οποία ως αυριανές μητέρες θα συντελέσουν καθοριστικά στη διάπλαση του έθνους.

Κοντολογίς, οι παιδαγωγικές αντιλήψεις του Αμάντου συμπυκνώνονται στην πεποίθησή του ότι η παιδεία εξανθρωπίζει τον άνθρωπο.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ | Από τον ερευνητή στον δάσκαλο.
ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΑΚΗΣ | Ο Κωνσταντίνος Άμαντος
στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1925-1939)

Καθηγητής στην έδρα της Βυζαντινής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από το 1925 – όταν κατέλαβε την έδρα που είχε ιδρυθεί ένα χρόνο πριν –, έως το 1939 – όταν συνταξιοδοτήθηκε –, ο Κωνσταντίνος Άμαντος αποτελεί αναμφίβολα μία από τις σημαντικότερες πανεπιστημιακές φυσιογνωμίες του Μεσοπολέμου. Ανήκει σε μία γενιά ιστορικών που προέκυψε μέσα από τη φροντιστηριακή διδασκαλία και την αρχειακή έρευνα, όπως κυρίως εφαρμόστηκε από τον καθηγητή του Σπ. Λάμπρο, και η οποία παρουσιάζει τις πιο συστηματικές έως τότε σπουδές στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και μία σειρά κοινών ιστοριογραφικών χαρακτηριστικών: πίστη στη συνέχεια της ελληνικής ιστορίας στο πλαίσιο του τρίσημου σχήματος του Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου, έμφαση στην αρχειακή και ερευνητική εργασία, ενασχόληση με το σύνολο της ελληνικής ιστορίας, αντιμετώπιση του Βυζαντίου και του Νεότερου Ελληνισμού ως αδιάσπαστο σύνολο, επικέντρωση στην πολιτιστική αξία του Βυζαντίου. Ορισμένοι από αυτούς, όπως ο Άμαντος, αγάλισαν τον δημοτικισμό και υιοθέτησαν μία φιλελεύθερη πολιτική στάση, η οποία στο Μεσοπόλεμο συνδέθηκε με τον βενιζελισμό.

Με το συστηματικό του διδακτικό έργο για το Βυζάντιο ο Άμαντος καθιέρωσε ένα νέο γνωστικό κλάδο στο πανεπιστημιακό πρόγραμμα, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στην πολιτική φυσιογνωμία της αυτοκρατορίας, αλλά παράλληλα και στον πολιτισμό, στη θρησκεία, στην οικονομία, στην κοινωνική οργάνωση των Βυζαντινών, όπως αποτυπώνεται και στο συγγραφικό του έργο. Με τη φροντιστηριακή του διδασκαλία, με έμφαση στη μελέτη των πηγών και στην αυτοψία, υποστήριξε την ανάγκη συστηματικής εκπαίδευσης των φοιτητών στο πλαίσιο ενός Πανεπιστημίου που κύρια αποστολή θα είχε τη συγκρότηση επιστημόνων με σαφείς μεθοδολογικές αρχές, ανεξάρτητα από την ειδικότητά τους. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στη στενή σχέση του Αμάντου με τους μαθητές του, σχέση που συνεχίστηκε και μετά τη συνταξιοδότησή του, όπως προκύπτει από το προσωπικό του αρχείο. Στο πλαίσιο αυτό διαδραμάτισε έναν κομβικό ρόλο στη συγκρότηση των νεοελληνικών σπουδών, καθώς έστρεψε μία σειρά από νεότερους ερευνητές προς τη μελέτη περιόδων, φαινομένων και προσωπικοτήτων του Νεότερου Ελληνισμού.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ | Ο Κωνσταντίνος Άμαντος
ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ | ως μέλος της Ακαδημίας Αθηνών

Στην Ακαδημία Αθηνών απόκειται ένας φάκελος, ο οποίος συμπεριλαμβάνει διάφορα έγγραφα που αφορούν τη θητεία του Κωνσταντίνου Αμάντου ως μέλους της. Τα έγγραφα αυτά περιέχουν, πράγματι, πληροφορίες ικανές να δια φωτίσουν το έργο και τη δράση του Αμάντου ως ακαδημαϊκού.

Η παρουσία του Αμάντου στην Ακαδημία Αθηνών, παράλληλα με το πλουσιότατο έργο του, το οποίο – εκτός από την καθοριστική συμβολή του στη γνώση της Μεσαιωνικής Ιστορίας του Έθνους – εκτείνεται διαχρονικά στην αντίστοιχη των βορείων επαρχιών της Χερσονήσου του Αίμου, στην τοπική ιστορία της Χίου, στην αναφορά στο Μακεδονικό Ζήτημα και σε άλλα εθνικά θέματα, σε άρθρα που πραγματεύονται υπεύθυνα γλωσσικά προβλήματα, ήταν και γενικότερα εποικοδομητική. Πέρα από τις διοικητικές του ικανότητες και την ακραιφνή εθνική τοποθέτησή

του, αντελήφθη και προσάρμοσε τη δράση του σταθερά σε μόνιμες ζωτικές ανάγκες της Ακαδημίας. Βασικό θεμέλιό του ήταν η αξιοκρατία, επέδειξε πραγματισμό στις αποφάσεις του, είχε, τέλος, τη φιλοδοξία να αναβαθμίσει την Ακαδημία Αθηνών, να την τοποθετήσει στο επίκεντρο της πολιτιστικής ζωής της χώρας – όπως μαρτυρεί η αναδίφηση του προσωπικού του φακέλου.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ Κ. | Η «Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντινὴν Ἱστορίαν»
ΛΟΥΓΓΗΣ | του Κωνσταντίνου Αμάντου και η βυζαντινὴ
Εκκλησία. *Laudatio post mortem critica*

Το σημαντικότερο έργο του Κωνσταντίνου Αμάντου, η εξιστόρηση της πορείας του βυζαντινού κράτους, θα έλεγα ότι στηρίζεται, μεταξύ άλλων, και σε δύο συνιστώσες: 1) το ρόλο του Ελληνισμού και 2) το ρόλο της προσωπικότητας: η βυζαντινή ιστορία είναι η κατ' εξοχήν αυτοκρατορική ιστορία και εντεύθεν τα έργα και η πολιτεία των διαδοχικών αυτοκρατόρων που – μοιραία και στο μέτρο που το βυζαντινό κράτος είναι επισήμως ελληνόγλωσσο και ελληνοτραφές πνευματικά, ανεξάρτητα από τη ρωμαϊκή παράδοση στη οποία παραμένει πιστό ως το τέλος – ανατρέχουν στις ελληνικές ρίζες της φιλοσοφίας και της ρητορικής. Ως προοδευτικός επιστήμων, ο Άμαντος ξέρει να διαχωρίσει τον πρώτο Χριστιανισμό από το πνεύμα δεισιδαιμονίας που κατέκλυσε τον Ελληνισμό από τον 1ο μ.Χ. αιώνα (σ. 119), κατανοώντας ότι δεν έπρεπε να καταστραφεί από το Χριστιανισμό η πνευματική και πολιτιστική κληρονομιά της ειδωλολατρικής Ελλάδας, όπως περίπου και ο Μ. Βασίλειος τον 4ο αιώνα δίδαξε τους νέους «ὅπως ἂν ἐκ τῶν ἐλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων».

Μέσα από την ευρυμάθεια του Αμάντου σχετικά με τα «Γράμματα μετὰ Χριστόν», όπως γράφει (σ. 117), δείχνει να ξεχωρίζει ο Πλούταρχος, που ύμνησαν οι Mommsen και Wilamowitz και που επηρέασε τους Shakespeare, Montaigne και Goethe, για να μην αναφέρει κανείς και τον Ναπολέοντα. Ο Πλούταρχος είναι ο κατ' εξοχήν βιογράφος μεγάλων ανδρών, και διαμέσου των προσωπικοτήτων ηγετών, όπως είναι οι αυτοκράτορες. Ο Άμαντος τοποθετεί το τέλος του Αρχαίου Κόσμου στον 4ο αιώνα (σ. 129), αντιδιαστέλλοντάς τον όχι προς τον Μεσαίωνα, αλλά προς τον Χριστιανικό Μεσαίωνα. Σε ό,τι αφορά τη ρωμαϊκή παρακμή, ο Άμαντος (σσ. 70-75) παραθέτει διάφορα αίτια (εθνολογικά, οικονομικά κ.λπ.) χωρίς, ως γνήσιος ιστορικός απόγονος του Πλουτάρχου, να παραθέσει την άποψη του O. Seeck σχετικά με την *Ausrottung der Besten* (I, 270 = Εισαγωγή, 75, σημ. 1).

ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ Γ. | Η «Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους»
ΚΟΛΙΑΣ | του Κωνσταντίνου Αμάντου στο πλαίσιο
της εποχής της. Μία κριτική ανάγνωση

Η «Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους» του Κωνσταντίνου Αμάντου υπήρξε το πρώτο εγχειρίδιο βυζαντινῆς ιστορίας στην ελληνική βιβλιογραφία και επί δεκαετίες έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της αντίληψης για το Βυζάντιο των Ελλήνων φοιτητῶν και ιστορικών. Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστεί, κατόπιν συγκρίσεως με άλλα παρόμοια έργα, η συμβολή του συγκεκριμένου στη μελέτη του Βυζαντίου και η θέση του στη διεθνή βιβλιογραφία. Επίσης, θα αναζητηθούν οι παράγοντες οι οποίοι τυχόν επηρέασαν τον Άμαντο στην επιλογή, κατάταξη και παρουσίαση της ιστορικής ύλης. Θα συζητηθούν ακόμη οι επιρροές επί του συγγραφέως και οι εθνικές, πολιτικές και κοινωνικές συγκυρίες οι οποίες ενδεχομένως επηρέασαν τη γραφή του.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ Ν. | Η συμβολή του Κωνσταντίνου Αμάντου
ΒΛΥΣΙΔΟΥ | στη μελέτη της Μακεδονικής δυναστείας

«Κανένα γενικώτερον έργον δέν είναι τέλειον», σημείωνε ο Κωνσταντίνος Άμαντος στον πρόλογο της β' έκδοσης του δεύτερου τόμου του έργου του *Ίστορία του Βυζαντινού Κράτους*. Από αυτά, όμως, τα γενικότερα έργα μπορεί κανείς να αναγνωρίσει τον ιστορικό, ο οποίος δεν αρκείται σε απλή παράθεση των γεγονότων, αλλά διατυπώνει άποψη, προτείνει ερμηνείες και, κυρίως, αποδίδει με σαφήνεια τις μεταβολές που, με την πάροδο του χρόνου, επέρχονται σε μία κοινωνία.

Ο Άμαντος εξέτασε την εποχή της Μακεδονικής δυναστείας, όπως εξάλλου και τις άλλες περιόδους, κατά το παραδοσιακό σχήμα των διαδοχικών βασιλείων. Απέδωσε στον ρόλο της προσωπικότητας βαρύνουσα σημασία και από την *Ίστορία* του δεν απουσιάζουν ούτε οι κρίσεις για αυτοκράτορες, ούτε τα ζωηρά πορτραίτα των πιο αντιπροσωπευτικών μορφών της Εκκλησίας και του βυζαντινού πολιτισμού, όπως του Φωτίου, του Μιχαήλ Ψελλού κ.ά. Αυτή η προσέγγιση, ωστόσο, δεν εμπόδισε τον Άμαντο να θίξει θεμελιώδη πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα, που απασχολούν μέχρι σήμερα την έρευνα και η εξέταση των οποίων δεν ερμηνεύει μόνον τη μεγάλη ακμή της αυτοκρατορίας από το 867 μέχρι το 1025, αλλά και την απότομη μεταβολή προς την παρακμή, που ακολούθησε αμέσως μετά (1025-1056).

Στην παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται η εκτίμηση της συμβολής του Αμάντου στη μελέτη της Μακεδονικής δυναστείας και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις απόψεις του για τη δυτική πολιτική της αυτοκρατορίας, τις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας, καθώς και την αντιμετώπιση της κεντρικής εξουσίας με τους εκπροσώπους της επαρχιακής στρατιωτικής αριστοκρατίας.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ | Η εικόνα των Οθωμανών Τούρκων
ΦΑΛΙΕΡΟΥ | στο έργο του Κωνσταντίνου Αμάντου

Η ιστορική συνέχεια και η διαχρονία του Ελληνισμού υπήρξε αναμφισβήτητα ένα από τα κεντρικά θέματα της πλούσιας εργογραφίας του Κωνσταντίνου Αμάντου. Η ανακοίνωση έχει ως στόχο πρώτον, να αναλύσει τους ποικίλους παράγοντες (πολιτικούς, στρατιωτικούς, οικονομικούς, θρησκευτικούς, πολιτισμικούς κ.ά.) που συνετέλεσαν κατά τον Άμαντο στην επικράτηση των Σελτζούκων Τούρκων αρχικά, και των Οθωμανών Τούρκων αργότερα, και δεύτερον, να περιγράψει τα ζωτικής σημασίας προβλήματα που αντιμετώπισε ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας κατά τη μακρόχρονη υποδούλωσή του.

ΟΛΓΑ | Τα αρχαιολογικά ενδιαφέροντα
ΒΑΣΣΗ | του Κωνσταντίνου Αμάντου
και οι μαρτυρίες του για μνημεία της Χίου

Στις εκδρομές του στα χωριά και στην ύπαιθρο της Χίου ο Κωνσταντίνος Άμαντος κατέγραφε παρατηρήσεις για τα διάφορα μνημεία που συναντούσε, ορισμένες από τις οποίες σήμερα αποδεικνύονται πολύτιμες. Απομονώνοντας δύο περιπτώσεις από τις πολλές που περιλαμβάνονται στα σημειώματά του, γίνεται φανερό πως στην πρώτη περίπτωση η μνεία του Αμάντου είναι το μόνο στοιχείο που διαθέτουμε πλέον για έναν βυζαντινό ναό και στη δεύτερη, πως η μαρτυρία του βοήθησε στη διαφύλαξη, στον εντοπισμό και στη δημοσίευση ενός σημαντικού κειμηλίου.

Ο ναός του Αγίου Γεωργίου στη θέση «Φλαμούνι» του Βερβεράτου είχε ιδρυθεί στους βυζαντινούς χρόνους και ακολουθούσε τον τύπο του οκταγωνικού ναού. Ανήκε δηλαδή στον ιδιαίτερος αγαπητό στη Χίο αρχιτεκτονικό τύπο, ο οποίος εντοπίζεται σε μία σειρά ναών που

είχαν ως πρότυπο το καθολικό της Νέας Μονής, έργο του 11ου αιώνα. Ο ναός σωζόταν έως πρόσφατα σε ερειπώδη κατάσταση, όμως, μετά την καθαίρεση των ερειπίων και την εκ θεμελίων καταστροφή του για να κτισθεί στη θέση του ένα νέο οικογενειακό παρεκκλήσιο, ό,τι έχει απομείνει από αυτόν είναι οι πληροφορίες του Αμάντου.

Αντίθετα, στην περίπτωση μιας λατρευτικής εικόνας από την Ελάτα, το σημείωμα του Αμάντου την βοήθησε να διαφυλαχθεί προστατευμένη στην ενοριακή εκκλησία του χωριού, να εντοπισθεί ξανά μετά από πολλά χρόνια και να γίνει γνωστή στο κοινό με τη δημοσίευσή της. Πρόκειται για μία εικόνα με παράσταση του εικονογραφικού θέματος «Ἄνωθεν οἱ προφῆται», δείγμα της υψηλής τέχνης που άνθησε στην Κρήτη στους αιώνες μετά την Άλωση. Χρονολογείται στην καμπή του 16ου προς τον 17ο αιώνα και μεταφέρθηκε στη Χίο λίγο πριν ή μετά τα μέσα του 17ου αιώνα, όταν η κατάληψη του Χάνδακα από τους Οθωμανούς (το 1699) σήμανε την αρχή της διασποράς των κρητικών ζωγράφων στη Βενετία, στα Επτάνησα και στα νησιά του Αιγαίου.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. | Κωνσταντῖνος Ἄμαντος
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ | καὶ Ἱερὰ Μονὴ Σινᾶ

Ο Κωνσταντῖνος Ἄμαντος ὄχι μόνον γιὰ λόγους καθαρῶς ἐπιστημονικοῦς γιὰ τὴν ἀνάδειξη τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς σημασίας τῆς οἰκουμενικῆς δραστηριότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ συναισθηματικοῦς λόγους τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, ἡσχολήθη μὲ τὰ Συναίτικα μετόχια τῆς Χίου.

Ἡ ἀνακοίνωσις ἀναφέρεται στὰ Συναίτικα μετόχια τῆς Χίου (τῆς Παναγίας Πανσολύπης, τοῦ Ταλάρου, τῆς Κοινῆς, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου στὸν Καταρράκτη), ἀλλὰ καὶ στὶς διάφορες μελέτες οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στὴν Ἱερὰν Μονὴν Σινᾶ, μάλιστα τῆς πρωτοτύπου συνθέσεως γιὰ τὴν «Σύντομον ἱστορίαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ».

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ | Τα φιλολογικά
ΛΑΜΠΑΚΗΣ | του Κωνσταντίνου Αμάντου

Η πλειονότητα των δημοσιευμάτων του Κωνσταντίνου Αμάντου περιστρέφεται βέβαια γύρω από θέματα γλωσσικά και ιστορικά. Αλλά υπάρχει και μία σειρά άρθρων με χαρακτηριστικά φιλολογικά, που μπορούν να ενταχθούν σε τρεις κατηγορίες: α) κωδικολογικά, β) εκδόσεις εγγράφων, γ) γραμματολογικά σημειώματα. Τα δημοσιεύματα αυτά αποτελούν σημαντικό μέρος της εργογραφίας του Αμάντου και σε αυτά θα επικεντρωθεί η ανακοίνωση.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ | Ο Κωνσταντῖνος Ἄμαντος
ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ | ὡς γλωσσολόγος

Ο Κωνσταντῖνος Ἄμαντος υπῆρξε πολύπλευρη προσωπικότητα με τεράστιο επιστημονικό και κοινωνικό έργο. Διέπρεψε ως κορυφαίος ιστορικός και βυζαντινολόγος. Το γλωσσολογικό του έργο, εγκατεσπαρμένο σε διάφορα επιστημονικά περιοδικά, ανέδειξε ο μαθητής του Νικόλαος Β. Τωμαδάκης, κορυφαίος, επίσης, βυζαντινολόγος και νεοελληνιστής, ο οποίος επιμελήθηκε τον συγκεντρωτικό τόμο Γλωσσικά Μελετήματα (εν Αθήναις 1964). Στον ογκώδη αυτόν τόμο των 607 σελίδων αποθησαυρίζονται πλήθος μελετών του Αμάντου, οι οποίες δείχνουν την πρωτοτυπία της σκέψης του και το εύρος και των γλωσσικών του ενδιαφερόντων. Η διδακτορική του διατριβή Die Suffixe der neugriechischen Ortsnamen («Τα επιθήματα των νεοελληνικών τοπωνυμίων»), την οποία υπέβαλε στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου το 1903 με επόπτη τον καθηγητή της βυζαντινολογίας Κ. Krumbacher, άνοιξε δρόμους στο ανεξερεύνητο ως

τότε πεδίο των τοπωνυμικών ερευνών. Οι ετυμολογίες του επιβεβαιώνουν την άνεση με την οποία κινείται στη διαχρονία της γλώσσας. Από το 1914 έως το 1925 εργάστηκε με εισήγηση του δασκάλου του Γ. Χατζιδάκι, ως συντάκτης στην αρχή και στη συνέχεια ως διευθυντής (1924-1925) στο «Ιστορικόν Λεξικόν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν». Επιστήμονας ανοιχτών οριζόντων, σε μία κρίσιμη καμπή του γλωσσικού ζητήματος εισηγήθηκε ως υπουργός Παιδείας στην κυβέρνηση Πλαστήρα (1945) να οριστεί με Συντακτική πράξη η ιστοιμία της δημοτικής με την καθαρεύουσα.

Εκτός από την αποτίμηση του δημοσιευμένου γλωσσικού του έργου, θα παρουσιαστούν νέα στοιχεία από την επιστημονική του δραστηριότητα στο «Ιστορικό Λεξικό» και από το κοινωνικό του έργο στη Ριζάρειο Εκκλησιαστική Σχολή.

ΝΑΣΙΑ | Ο Κωνσταντίνος Ἄμαντος ΓΙΑΚΩΒΑΚΗ | και οι νεοελληνικές ιστορικές έρευνες

Τολάχιστον από τις αρχές της δεκαετίας του 1930, ο Κωνσταντίνος Ἄμαντος, ώριμος πλέον ερευνητής, ήδη τακτικός καθηγητής της Βυζαντινῆς Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο από το 1925 και ακαδημαϊκός (από την ίδρυση της Ακαδημίας Αθηνών το 1926), εκδηλώνει με μία σειρά μεγαλύτερων ή συχνότερα μικρότερων δημοσιεύσεων, όπως και άλλων οργανωτικών πρωτοβουλιών, αυξανόμενη ευαισθησία προς την ανάπτυξη της ιστορικής μελέτης του Νέου Ελληνισμού.

Η εν λόγω επιστημονική συμβολή δεν είναι ασφαλώς άγνωστη, ούτε έχει περάσει απαρατήρητη από τους μεταγενέστερους ιστορικούς, γεγονός όμως είναι ότι δεν έχει ακόμη απασχολήσει όσο της αντιστοιχεί. Η τάση του Ἀμάντου προς τη μελέτη της νεότερης ιστορίας δεν παίρνει τη μορφή ενός ριζικού αναπροσανατολισμού των ερευνών του, καθώς κάθε άλλο παρά εγκαταλείπει τις βυζαντινές του έρευνες. Παίρνει μάλλον τη μορφή μιας συμπληρωματικής δράσης, μιας διεύρυνσης και επέκτασης των ιστορικών του ενδιαφερόντων προς τη νεότερη εποχή. Είναι δυνατόν ωστόσο – όπως προτείνεται στην παρούσα ανακοίνωση – αυτό το άνοιγμα να θεωρηθεί στροφή στην ιδεολογική και επιστημονική του διαδρομή;

Με αυτήν την υπόθεση εργασίας κατά νου, εξετάζεται η σχετική με τα «νέα ελληνικά πράγματα» εμπλοκή του Ἀμάντου, όπως καταρχήν εντοπίζεται κατά τα μεσοπολεμικά χρόνια. Από τη μία πλευρά επιχειρείται μία πρώτη, αδρομερής καταγραφή και αξιολόγησή της, ενώ από την άλλη αναζητείται το πολιτικό και πνευματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εκδηλώνεται. Η εξέταση αναδεικνύει επιπλέον μία ιδιότυπη περίοδο, τόσο για τη διαδρομή του Ἀμάντου όσο και για τις ιδεολογικοπολιτικές μεταβολές στην Ελλάδα, η οποία οριοθετείται από δύο «έτη Κοραή», πιο συγκεκριμένα το έτος 1933, δηλαδή τους επίσημους εορτασμούς για την εκατονταετηρίδα από τον θάνατό του, και το έτος 1948, δηλαδή τη μάλλον άδοξη απόπειρα, σε πολύ διαφορετικές συνθήκες, εορτασμού των διακοσίων χρόνων από τη γέννησή του.

Κατά πόσο μπορεί η περίοδος αυτή να θεωρηθεί και η γενέθλιος εποχή ενός αιρετικού, ήδη στα μεσοπολεμικά χρόνια, κλάδου, των νεοελληνικών ιστορικών σπουδών, και ποιά υπήρξε η συμβολή του Ἀμάντου σε αυτήν; Αυτά είναι τα ερωτήματα που θα επιχειρήσει να φωτίσει κατά το δυνατόν η παρούσα ανακοίνωση.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ | Πώς ένας βυζαντινολόγος συγγράφει ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ | Βαλκανική Ιστορία; Ο Κωνσταντίνος Ἄμαντος για τους βόρειους γείτονές μας

Η ανακοίνωση θα επιμείνει στις βαλκανικές ιστοριογραφίες που αποπειράθηκε να συγγράφει ο Κωνσταντίνος Ἄμαντος και θα δείξει τη στόχευση και την οργάνωση της επιχειρηματολογίας του όσον αφορά την ιστορία των Βαλκάνιων γειτόνων. Συγκεκριμένα, θα αναλύσει συγκριτικά δύο έργα που απέχουν μεταξύ τους μία 25ετία και το πρώτο γράφτηκε

αμέσως μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, ενώ το δεύτερο δημοσιεύτηκε στο τέλος του Ελληνικού Εμφυλίου. Είναι προφανές λοιπόν ότι ο Άμαντος αναλαμβάνει, γράφοντας βαλκανικές ιστορίες, να οργανώσει την «εθνική» ιστοριογραφική απάντηση στις διεκδικήσεις των λαών που κάποτε ήταν αντίπαλοι της βυζαντινής αυτοκρατορίας, αλλά αυτό σε στιγμές κρίσιμης καμπίης της ιστορίας του νεοελληνικού εθνικού κράτους. Συνεπώς, όταν συζητά ζητήματα εθνικής συνέχειας των Σλάβων (Σέρβων και Βουλγάρων) ή/και Αλβανών, με κάποιο τρόπο αναστοχάζεται το πρόβλημα της εθνικής συνέχειας των Ελλήνων.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ | Η συμβολή του Κωνσταντίνου Αμάντου στην έρευνα για τον Ρήγα Βελεστινλή

Κατά την τρίτη δεκαετία μετά τη δημοσίευση το 1891 υπό του Αιμ. Λεγράνδ και Σπ. Λάμπρου των «Ανεκδότων έγγραφων περί Ρήγα Βελεστινλή», ανακοινώνεται στον Τύπο η ανεύρεση και άλλων εγγράφων περί Ρήγα στα Αρχεία της Βιέννης. Αμέσως ο Κωνσταντίνος Άμαντος, καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και ακαδημαϊκός της νεοσυσταθείσης προ ενός έτους Ακαδημίας Αθηνών, ενδιαφέρεται και μεταβαίνει στη Βιέννη την άνοιξη του 1927 για να μεταγράψει τα νέα αυτά ανευρεθέντα έγγραφα. Παρουσίαση αυτών των εγγράφων έκανε σε σχετική ανακοίνωση στην Ακαδημία Αθηνών τον Μάιο του 1927. Εκτοτε, άρχισε να δημοσιεύει σχετικές εργασίες για τον Ρήγα, αφού εν τω μεταξύ μετέφρασε τα 63 έγγραφα και τα εξέδωσε το 1930 με μία εκτενή εισαγωγή με τίτλο *Ανεκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*.

Το 1928 δημοσιεύεται άρθρο του στα *Ελληνικά Γράμματα* με τίτλο «Από τὸν ἄγωνά του Ρήγα» και στα περιοδικά *Ελληνικά* και *Ἀθηνα* παρουσιάζει το 1932 και 1938, αντίστοιχα, με κριτικές παρατηρήσεις τα βιβλία, τα οποία εν τω μεταξύ έχουν εκδοθεί αναφερόμενα στη ζωή και το έργο του Ρήγα. Δημοσιεύει στη *Νέα Ἑστία* το 1948 δύο άρθρα με τίτλο «Ρήγας Φεραῖος», άρθρα τα οποία αναδημοσίευσε το 1953 στο βιβλίο του *Ἄρθρα καὶ Λόγοι*.

Με την ανακοίνωσή μας τονίζεται η σημαντική προσφορά του Αμάντου με τη μετάφραση και έκδοση των 63 εγγράφων σύλληψης και ανάκρισης του Ρήγα και των συντρόφων του καθώς και των σχετικών δημοσιευμάτων του, ενώ παράλληλα ελέγχονται μερικές παρατηρήσεις του, όπως για παράδειγμα ότι ο Ρήγας δεν μετέφρασε τα *Ὀλύμπια* του Μεταστασίου και ότι δεν ήταν προσεκτικός συνωμότης.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΠΟΥΛΥΒΙΟΥ | Ο Κωνσταντίνος Άμαντος και η Κύπρος: μία «προσωπική υποχρέωση» και οι πλούσιοι καρποί της

Η ανακοίνωση εξετάζει τους δεσμούς του Χιώτη φιλόλογου και ιστορικού Κωνσταντίνου Αμάντου με την Κύπρο, οι οποίοι χρονολογούνται από το 1911, όταν ανέλαβε, με πρόταση της κυβέρνησης Ελ. Βενιζέλου, στα 37 του χρόνια, τη γυμνασιαρχία του Παγκυπρίου Γυμνασίου Λευκωσίας, καταφέροντας να διεκπεραιώσει, με απόλυτη επιτυχία, το δύσκολο έργο της επανένωσης των δύο Γυμνασίων της Λευκωσίας, ύστερα από τη δεκαετία του διχαστικού «Αρχιεπισκοπικού ζητήματος» (1900-1910) και την επακόλουθη διαίρεση των «Γυμνασιακών» (1908-1911). Αν και ο Άμαντος διηύθυνε μόνο για ένα έτος (1911-1912) το μοναδικό τότε κυπριακό Γυμνάσιο και Διδασκαλείο, άφησε έντονη τη σφραγίδα του, έδωσε ιδιαίτερο βάρος στη διδασκαλία της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας και είχε αξιόλογο έργο και ως πρόεδρος του «Παγκυπρίου Διδασκαλικού Συνδέσμου». Το έργο του στη Λευκωσία θα αναδειχθεί στην ανακοίνωση μέσα από αρχειακό υλικό (της Αρχιεπισκοπής Κύπρου και του Παγκυπρίου Γυμνασίου) και τον κυπριακό Τύπο της εποχής.

Ο Άμαντος συνέχισε μέχρι τον θάνατό του να ενδιαφέρεται για την Κύπρο, «τὴν μεγαλύτεραν ἑλληνικὴν νῆσον», κατά την έκφρασή του. Η ανακοίνωση θα παρουσιάσει πολύ συνοπτικά τους πιο σημαντικούς Κύπριους φοιτητές του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, τις σχέσεις του μαζί τους και πόσο τους επηρέασε, μέσα από ανέκδοτη αλληλογραφία, τη βιβλιογραφία και τις αντιδράσεις

στην Κύπρο από το θάνατό του, τον Ιανουάριο του 1960. Η αγάπη και το ενδιαφέρον του Αμάντου ως κορυφαίου ιστορικού και ως απλού Έλληνα πολίτη για την Κύπρο εκδηλώθηκε με την έκδοση του βιβλίου του Σύντομος Ιστορία τής Κύπρου (Αθήναι: Σύλλογος προς διάδοσιν ώφελίμων βιβλίων, 1956), την εποχή κορύφωσης του αγώνα της ΕΟΚΑ για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Στην ανακοίνωση το συγκεκριμένο βιβλίο θα εξεταστεί με τον φακό των προσωπικών του σχέσεων και αναμνήσεων από το πέρασμά του από την Κύπρο, κατά το 1911-1912.

ΜΙΧΑΗΛΗΣ | Η Χίος ως πνευματική πατρίδα ΒΑΡΛΑΣ | του Κωνσταντίνου Αμάντου

Ο Κωνσταντίνος Αμάντος γεννήθηκε και ανατράφηκε στη Χίο και το νησί του αποτέλεσε επίκεντρο και αναφορά σε μία σειρά από έργα και δημοσιεύσεις του. Επιστήμονας, δάσκαλος, αλλά και ενεργός πολίτης, ο Αμάντος αναφέρθηκε καιρία σε κρίσιμα ζητήματα της ιστορίας, αλλά και της σύγχρονης ζωής του νησιού με τρόπο εξαιρετικό για την τοπική σκέψη και ζωή. Η ματιά του πάνω στην οικονομία, την κοινωνία και τον πολιτισμό του νησιού αποτυπώνει το πάντρεμα της ιστορικής/φιλολογικής αναζήτησης με την κοινωνική και πολιτική σκέψη, βρίσκοντας στο πρόσωπο του Αμάντου την έκφραση του επιστήμονα/πολίτη. Μέχρι τώρα ελάχιστα έχει μελετηθεί το έργο και η πορεία του σε σχέση με τις αφετηρίες της ζωής και των σπουδών του, καθώς και με τα μεγάλα διακυβεύματα της εποχής του σχετικά με τα τοπικά ζητήματα και τις πολιτικές ζυμώσεις στην Ανατολή. Στην εισήγησή μας επιχειρείται να παρουσιασθεί η εξέλιξη του Αμάντου σε σχέση με

(α) το πλαίσιο της ζωής στη Χίο στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα

(β) την οργάνωση της εκπαίδευσης και το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται η εκπαίδευση στο νησί και στη Διασπορά, και

(γ) τα μεγάλα πολιτικά ζητήματα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και να συνδεθεί η νεότητά του με σημαντικές προσεγγίσεις στα τοπικά ζητήματα που επιχείρησε στη διάρκεια του βίου του.

Η ανάπτυξη του θέματος θα στηριχθεί σε αρχειακή έρευνα κυρίως στη Βιβλιοθήκη Χίου «Κοραΐς», στα ΓΑΚ Χίου και στο Αρχείο του Πανεπιστημίου και στοχεύει στο να ανιχνευθούν οι τοπικές προϋποθέσεις του έργου του καθηγητή, καθώς και η μεταφορική ή συμβολική διάσταση των προσεγγίσεων του Αμάντου σε μία σειρά από ιστορικά και φιλολογικά ζητήματα. Μεθοδολογικά η απόπειρά μας κινείται μεταξύ της βιογραφίας και της πολιτισμικής ιστορίας, αξιοποιώντας την τοπική γνώση, αλλά και τις σύγχρονες ερευνητικές τάσεις για τη μελέτη της σχέσης του υποκειμένου με το έργο του.

ΕΥΗ | Το άγνωστο αρχείο του ΨΑΡΡΟΥ | Κωνσταντίνου Αμάντου στη Βιβλιοθήκη Χίου

Στόχος της μελέτης είναι να παρουσιάσει το άγνωστο μέχρι τώρα αρχείο του καθηγητή Κωνσταντίνου Αμάντου, το οποίο βρίσκεται στη Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Χίου «Κοραΐς».

Το αρχείο είναι τοποθετημένο σε ειδική γυάλινη προθήκη και περιλαμβάνει επιστολές και χειρόγραφα του Αμάντου προς επιφανείς Χιώτες σχετικά με διάφορα κοινωνικά και εκπαιδευτικά ζητήματα που απασχολούσαν το νησί της Χίου, για τα οποία ο Αμάντος εκφράζει την άποψή του και προτείνει λύσεις προς όφελος της τοπικής κοινωνίας. Επιπλέον, στο αρχείο περιλαμβάνονται ομιλίες και άρθρα του Αμάντου που δημοσιεύθηκαν σε τοπικές εφημερίδες, καθώς και επιστολές του ίδιου προς οικείους του. Σημαντικά είναι επίσης τα τετράδια του Αμάντου που περιέχουν σημειώσεις για διάφορα παιδαγωγικά ζητήματα, αλλά και για θέματα νεοελληνικής φιλολογίας. Στο ίδιο αρχείο φυλάσσονται φωτογραφίες του Αμάντου, ευχετήριες κάρτες και επιστολές φίλων και συναδέλφων του προς τον ίδιο και τη σύζυγό του. Σημαντικά

είναι, επίσης, τα δημοσιεύματα προσωπικότητας του Αμάντου, αποκαλύπτει την εκτίμηση που έχαιρε και τη συμβολή του στην τοπική κοινωνία, ενώ φανερώνει πτυχές των διαπροσωπικών του σχέσεων, τους προβληματισμούς και τα ενδιαφέροντά του.

ΝΙΚΟΣ Κ. | Ο Κωνσταντίνος Άμαντος
ΧΑΒΙΑΡΑΣ | και το περιοδικό «Χιακή Έπιθεώρησις»

Το περιοδικό Χιακή Έπιθεώρησις (Χ.Ε.) κυκλοφόρησε στη Χίο από το 1963 μέχρι το 1975, ανελλιπώς δύο έως τρεις φορές το χρόνο τα προαναφερθέντα έτη, με στόχο «ν' αναζωογονηθή ή πνευματική ζωή του Νησιού». Στις σελίδες του η μορφή του Κωνσταντίνου Αμάντου έχει αρκετά έντονη παρουσία. Στο πρώτο κιόλας τεύχος, και μετά από προλογικό σημείωμα του Κ. Δ. Φαφαλιού (ενός από τους τρεις εκδότες του περιοδικού) που αναφέρεται στον Άμαντο τρία χρόνια μετά το θάνατό του με συγκίνηση και τιμή, δημοσιεύονται δύο ανέκδοτα κείμενα του διαπρεπούς ιστορικού.

Στη συνέχεια, δημοσιεύεται η ομιλία του καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γ. Τ. Κόλια κατά τα αποκαλυπτήρια της προτομής του Αμάντου στη Χίο (4 Νοεμβρίου 1962). Στο ίδιο τεύχος, στο περιφημο άρθρο του Γ. Θεοδοκά για την προσφορά της Χίου στη νεότερη Ελλάδα, συμπεριλαμβάνεται μία εξαιρετικά τιμητική αναφορά στον Άμαντο.

Στο τέταρτο τεύχος του περιοδικού (1964) δημοσιεύεται άρθρο του Μ. Σκαρλάτου, όπου παρουσιάζεται μία ενδιαφέρουσα διάσταση της προσωπικότητας του Αμάντου, η οποία δείχνει και τη φλογερή αγάπη του για τον γενέθλιο τόπο: το έντονο και πρακτικό ενδιαφέρον του για τα ζητήματα της Χίου.

Στο έβδομο τεύχος (1965) το περιοδικό επανέρχεται στο θέμα αυτό, αφού σε άρθρο του συνεκδότη του Δ. Α. Μαγγανά (ανα)δημοσιεύεται η «προγραμματική διακήρυξις» του Αμάντου στο πρώτο τεύχος του περιοδικού Αιγαίον (1935), καθώς και τα περιεχόμενα των δύο τόμων που ο Χίος ιστορικός κατάφερε να εκδώσει. Ο Μαγγανάς συσχετίζει τα τότε προβλήματα της Χίου με εκείνα των χρόνων της Χ.Ε. μία τριακονταετία αργότερα, θεωρώντας τη Χ.Ε. ως διάδοχο του Αιγαίου. Έτσι, ο Άμαντος αναδεικνύεται και σε επιστήμονα δεμένο με την πραγματικότητα, με τα προβλήματα των απλών ανθρώπων.

Τέλος, στο 21ο τεύχος της Χ.Ε. (1969), ως πρώτο άρθρο βρίσκουμε δισέλιδο «ελάχιστον μνημόσυνον» του Αμάντου από τον φιλόλογο Στ. Μαυράκη (για τη συμπλήρωση δέκα ετών από την εκδημία του), όπου ο ιστορικός αποκαλείται «Έθνικός Διδάσκαλος».

ΣΤΕΡΙΟΣ | Μεταξύ σφύρας και άκμονος.
ΦΑΣΟΥΛΑΚΗΣ | Ο Κωνσταντίνος Άμαντος
στο στόχαστρο διασταυρούμενων πυρών

Ο Κωνσταντίνος Άμαντος δεν φαίνεται ότι είχε πολιτικές φιλοδοξίες. Η τρίμηνη θητεία του ως υπουργού Παιδείας στην κυβέρνηση Πλαστήρα (1945) προέκυψε ύστερα από υπόδειξη του Γεωργίου Σίδηρη.

Όμως ο Άμαντος, αν και ενδιαφερόμενος μόνο για την έρευνα και τη διδασκαλία, ήταν πάντοτε σε εγρήγορση και δεν δίσταζε να παίρνει θέση έναντι των πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων που κατά καιρούς παρουσιάζονταν με γνώμονα το συμφέρον της πατρίδας και του συνόλου. Θεωρούσε χρέος του πνευματικού ανθρώπου να διατυπώνει δημόσια την ιδεολογική άποψή του.

Η παρρησία του αυτή τον έφερε δύο φορές αντιμέτωπο με ακραίες καταστάσεις στις κρίσιμες για την Ελλάδα χρονιές 1945 και 1947.

Η ανακοίνωση αποβλέπει στην εξέταση αυτών των επιθέσεων που υπέστη ο Άμαντος από πολιτικές εφημερίδες ακραίων τότε και αντιθέτων αντιλήψεων και της στάσεως που κράτησε το θύμα, ώστε να σχηματισθεί η ιδεολογική και πολιτική τοποθέτηση του Αμάντου.